ด่วนที่สุด

ที่ นศ ๐๐๑๘.๑/ว ๗๐๐

ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
ถนนราชดำเนิน นศ ๘๐๐๐๐

๔ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานและปลุกจิตสำนึกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ

อ้างถึง หนังสือจังหวัดนครศรีธรรมราช ด่วนที่สุด ที่ นศ ๐๐๑๘.๑/ว ๗๐๐ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย สรุปบทบาทในสถานการณ์ปัจจุบันและงานในความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
จำนวน ๑ ชุด

ตามที่จังหวัดได้แจ้งให้อำเภอ พัฒนาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ความละเอียดปรากฏตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

กรมการปกครองแจ้งว่า เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพและปรับแนวความคิดรวมถึงวิธีการทำงานที่ถูกต้อง ให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯลฯ จึงขอให้นายอำเภอพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑. ดำเนินการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ตามแนวทางของกรมการปกครองตามหนังสือที่อ้างถึง อย่างต่อเนื่อง

๒. ชี้แจงทำความเข้าใจถึงที่มา การเข้าสู่ตำแหน่ง บทบาทอำนาจหน้าที่ที่แท้จริง การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย การเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอและทางราชการ เช่น การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลคนพิการและผู้ด้อยโอกาส เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม การตรวจตราโรคภัยไข้เจ็บที่อาจเกิดขึ้น การควบคุมดูแลราษฎร เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย อยู่ในศีลธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ราษฎร เป็นต้น

๓. มอบหมายภารกิจให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นชุดปฏิบัติการประจำตำบล (ชปต.) ในการร่วมกับหน่วยราชการดำเนินการและติดตามผลการปฏิบัติงานด้วยการเป็นที่ปรึกษาช่วยแนะนำแก้ไขปัญหา ตลอดจนเสริมสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัย นำเทคนิคและใช้วิธีการทำงานสมัยใหม่ และการทำงานเป็นทีมมาเป็นแนวทางในการทำงาน เช่น

๑) การคิดนอกกรอบ การทำงานเชิงรุก โดยมีเป้าหมายเพื่อ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข และให้ถือเสมือนว่าราษฎรนั้นเป็นญาติสนิท ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงเรื่องการเมือง หรือผลประโยชน์อันมิควรได้

๒) การปลุกจิตสำนึกให้เกิดความภาคภูมิใจในสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีมานานตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นเวลานานถึง ๑๒๒ ปีมาแล้ว

๓) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ โดยการพิจารณามอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัล สำหรับผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นด้านต่าง ๆ ในที่ประชุมเป็นประจำทุกเดือน เช่น ผลงานดีเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ด้านการป้องกันและปราบปรามอบายมุข เป็นต้น

/๔. ให้อำเภอ...

๔. ให้อำเภอและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ให้ความสำคัญในการสนองพระราชดำริและเดินตามรอยพระยุคลบาท ด้วยการเป็นผู้นำในการดำเนินวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ควรให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถเป็นผู้ถวายรายงาน เมื่อมีการเสด็จพระราชดำเนินลงไปในพื้นที่ได้

๕. ให้ความสำคัญกับการสร้างค่านิยมพื้นฐาน ๑๒ ประการ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เช่น มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์ กตัญญู มีระเบียบวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าตนเอง ฯลฯ

๖. มอบหมายให้แพทย์ประจำตำบล เป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของโรคระบาดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งอาจแพร่ระบาดมาสู่ตำบล หมู่บ้าน และรายงานผลให้อำเภอทราบ

๗. พิจารณาเสนอของบประมาณ โดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ ประกอบการเสนอขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีของจังหวัด เป็นประจำทุกปี หรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น

อนึ่ง จังหวัดได้ส่งสรุปบทบาทในสถานการณ์ปัจจุบันและงานในความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ที่กรมการปกครองได้จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการชี้แจงทำความเข้าใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มาพร้อมนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ที่ทำการปกครองจังหวัด
กลุ่มงานปกครอง
โทร/โทรสาร ๐-๗๕๓๕-๖๑๓๓ , ๐-๗๕๓๑-๐๐๙๖
www.pokkrongnakhon.com

สรุปบทบาทในสถานการณ์ปัจจุบันและงานในความรับผิดชอบของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

.....

จุดกำเนิดสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดินของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ ทรงมีพระราชดำริให้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน โดยให้ราษฎรเป็นผู้เลือกผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน และให้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นคัดเลือกกันเองเป็นกำนัน ขึ้นปกครองตำบลที่แขวงบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๓๕ เป็นครั้งแรก

ต่อมาปรากฏว่า โครงการตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประสบความสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน เรียกว่า **"การปกครองท้องที่"** อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐) ขึ้นบังคับใช้ทั่วประเทศ นับเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบล หมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ปกครองท้องที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่างๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้านเมือง ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ และอาสาเข้ามาทำงานให้แก่ทางราชการ โดยผ่านการเลือกของราษฎร แล้วราชการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมาย **มีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ** มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการนำเอานโยบายของรัฐบาล และภารกิจของกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในส่วนภูมิภาค ซึ่งการทำหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีการประสานการปฏิบัติและขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในตำบลและหมู่บ้าน เพื่อดูแล บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ราษฎร

ความจำเป็นต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

แม้สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงจำเป็นต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต่อไป ด้วยเหตุผล ดังนี้

๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นสถาบันที่มีอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน มีคุณลักษณะพิเศษ คือ เป็นผู้ที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยตรง และทางราชการรับรองแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด เป็นผู้ช่วยเหลือราชการของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่มีภารกิจในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน หากมีหน่วยงานของภาครัฐใด ๆ เข้าไปดำเนินการในหมู่บ้าน ตำบล จะต้องประสานงานขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าของพื้นที่ที่รู้สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดีทั้งสิ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จึงเป็นกลไกของรัฐในการทำหน้าที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำตามธรรมชาติที่อยู่ในท้องที่ ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย การเสริมสร้างความมั่นคง และการอำนวยความเป็นธรรมในสังคมระดับรากหญ้า ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นแก่สังคมและประเทศชาติ และจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่สร้างความเสียหายและความเดือดร้อนแก่ประชาชนในพื้นที่ อาทิ กรณีเกิดภัยพิบัติต่างๆ การแพร่ระบาดของไข้หวัดนก หรือแม้แต่สถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ กำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จะเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนทันที ก่อนที่ความช่วยเหลืออื่นใดของรัฐจะเข้าถึง

๒. สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นพระราชกุศโลบายที่แยบคายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ในการจัดการปกครองประเทศ โดยพระองค์ทรงเห็นว่า การให้ราษฎรเลือกผู้นำกันเองในท้องที่ และแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำให้เกิดการยอมรับในตัวบุคคลที่ราษฎรเลือกกันเอง และได้บุคคลที่สามารถทำหน้าที่หลากหลายบทบาทในตัวคนคนเดียว กล่าวคือ

๒.๑ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ อาทิ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามความในมาตรา ๒ (๑๖) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศในตำบล หมู่บ้าน ที่ตนปกครองอยู่ รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นผู้สร้างความอบอุ่นให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นหลักประกันในการรับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง

๒.๒ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่มีอยู่เต็มทุกพื้นที่หมู่บ้าน ตำบลของประเทศ และถือเป็นกลไกที่รัฐบาลสามารถสั่งการได้โดยตรง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาค ตำบล หมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญต่อการเกิดผลสัมฤทธิ์ของนโยบายนั้น ๆ ซึ่งที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์แล้วว่านโยบายที่สำคัญของรัฐบาลทุกเรื่องล้วนมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทั้งสิ้น เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้มีอิทธิพล การแก้ไขปัญหาไข้หวัดนก การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งนโยบายของกระทรวง กรมอื่นๆ ทั้งหมดล้วนมีความจำเป็นต้องประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ในพื้นที่เพื่อผลักดันนโยบายดังกล่าวให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

๒.๓ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นตัวแทนราษฎรที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยตรง และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด คือ หมู่บ้าน ตำบล จึงมีความใกล้ชิดกับประชาชน รู้ปัญหาอุปสรรค และสภาพท้องที่เป็นอย่างดี สามารถให้ข้อเท็จจริงต่อทางราชการได้อย่างถูกต้อง เป็นสื่อกลางรับส่งข่าวสารระหว่างรัฐกับราษฎรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และเป็นจุดเชื่อมโยงและรอยต่อระหว่างรัฐกับประชาชน รวมทั้งเป็นสถาบันที่หลอมรวมประชาชนในพื้นที่ ให้เกิดความเป็นเอกภาพและเป็นปึกแผ่น และเป็นการสร้างดุลยภาพ (Balance of Power) ในพื้นที่ ซึ่งหากไม่มีสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้เกิดช่องว่างในการยึดโยงและหลอมรวมประชาชน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย รวมทั้งเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยและจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่

๒.๔ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การตรวจสอบ และถ่วงดุลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทเป็นผู้นำภาคประชาชนในพื้นที่ในการตรวจสอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และเป็นผู้ช่วยเหลือรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในท้องถิ่น ตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นในทุกระดับของรัฐบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบของตัวบทกฎหมาย มิใช่นักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ สิ่งที่ทำให้มองว่าเหมือนกันคือ การมีที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยตรง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังมีระเบียบวินัยกำกับ ผู้ประพฤติผิดวินัยย่อมได้รับโทษเช่นเดียวกับข้าราชการ พนักงานของรัฐ การทำงานจึงต้อง

เป็นไปตามกฎหมาย และแนวนโยบายของรัฐ จะเลือกปฏิบัติตามความนิยมหรือความชอบของฐานเสียงมิได้ เพราะมิใช่วิสัยของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกทั้งจะต้องมีความรับผิดอีกด้วย

สรุปงานในความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

หน้าที่งานในความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งงานตามที่ระเบียบกฎหมายกำหนดให้ต้องทำงานตามนโยบายของรัฐบาล และงานแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าให้แก่ประชาชนโดยสรุปงานที่ระเบียบ กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้

๑. ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๑๐ , ๒๗ , ๒๘ , ๓๔-๔๓ และมาตรา ๕๐- ๖๐ บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ สรุปได้ดังนี้

๑.๑ อำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่

- เป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตนมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน
- การตรวจตรา ดูแล รักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน
- การป้องกันและระงับทุกข์ภัยที่เกิดขึ้นแก่ราษฎร
- การควบคุม ดูแล แนะนำตักเตือนราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมาย
- การกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร

๑.๒ การรายงานต่อทางราชการ ได้แก่

- การรายงานความเดือดร้อนของราษฎรให้ทางราชการทราบเพื่อขอรับความช่วยเหลือ
- รายงานเหตุผิดปกติ หรือบุคคลต้องสงสัย หรือคนจรแปลกหน้า ซึ่งเข้ามาในตำบลหมู่บ้านต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
- ปฏิบัติตามคำสั่งและรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อทางราชการ

๑.๓ การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร ได้แก่

- การประชุมราษฎรเพื่อชี้แจงข้อราชการ
- นำข้อความที่รัฐบาลประกาศหรือสั่งราชการใดแก่ราษฎรไปแจ้งให้ราษฎรทราบ

๑.๔ การจัดทำทะเบียน ได้แก่

- การจัดทำ เก็บรักษา และปรับปรุงทะเบียนท้องที่ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานทางการปกครองให้เป็นปัจจุบัน เช่น ข้อมูลจำนวนราษฎร จำนวนครัวเรือน แหล่งน้ำ สัตว์พาหนะ ฯลฯ

๑.๕ กิจการสาธารณประโยชน์ ได้แก่

- เกิดเหตุจลาจล ฆ่ากันตาย ปล้นทรัพย์ ไฟไหม้ หรือเหตุร้ายอื่น ๆ ต้องเรียกลูกบ้านออกช่วยเหลือ ติดตามคนร้าย ดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นอย่างเต็มกำลัง
- ตรวจตรา จัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ในตำบล หมู่บ้านของตน
- ขอความร่วมมือให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์ เพื่อบำบัดป้องกันอันตราย ซึ่งมีมาเป็นสาธารณะโดยฉุกเฉิน

๑.๖ การฝึกอบรมราษฎรให้รู้จักกระทำการในเวลารบ

๑.๗ การบำรุงและส่งเสริมอาชีพราษฎร ได้แก่

- บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม
- ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร
- แนะนำราษฎรให้เสียภาษีอากรตามกฎหมาย

๑.๘ การป้องกันโรคติดต่อ ได้แก่

- จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดหรือที่จะเกิดขึ้นไม่ให้ลุกลามต่อไป
- สังเกต ตรวจตราความเจ็บไข้ที่เกิดแก่ราษฎร และจัดการป้องกันรักษา

๑.๙ การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่

- จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยต้องด้วยสุขลักษณะ
- ดูแลราษฎรไม่ให้ปล่อยบ้านเรือนชำรุด รุงรัง หรือปล่อยให้โสโครกโสมม

๑.๑๐ การที่เกี่ยวด้วยความอาญา ได้แก่

- แจ้งข่าวการกระทำผิดกฎหมายต่อทางราชการ
- หากการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านข้างเคียง ให้แจ้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบล หมู่บ้านนั้น ทราบ
- จับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายส่งพนักงานเจ้าหน้าที่
- ให้ความร่วมมือจัดการให้เป็นไปตามหมายของทางราชการ

๒. ตามระเบียบกฎหมายอื่น

๒.๑ ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรฯ กรมการปกครอง

- ผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย ย้ายที่อยู่ หรือปลูกสร้างรื้อถอนบ้าน เมื่อรับเรื่องจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อนายทะเบียน
- ให้ถ้อยคำรับรองบุคคล

๒.๒ ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน

- แจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน
- เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตร ตามที่ได้รับการแต่งตั้ง

๒.๓ ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว

- ผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า ทะเบียนรับรองบุตร ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา และทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอ

๒.๔ ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ

- เจ้าของหรือตัวแทน พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านหรือพยานในกรณีที่ไม่มีผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ใหญ่บ้านไปด้วยไม่ได้ มีหน้าที่ต้องนำช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา เหล่านี้ไปดำเนินการจดทะเบียนตั๋วรูปพรรณจาก นายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเป็นกรณี ๆ ไป

๒.๕ ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐

- ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน เพื่อประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่
- การควบคุมตรวจตราอาวุธปืนและผู้ได้รับใบอนุญาต

๒.๖ ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗

- ต้องนำประกาศของนายอำเภอแจ้งให้ชายสัญชาติไทยไปลงบัญชีทหารกองเกินณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่

- ต้องนำประกาศของนายอำเภอไปแจ้งให้ทหารกองเกิน ไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่

- นำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร

- แนะนำทหารผู้ที่หลบหนีราชการทหารให้กลับกรมกอง

- จับทหารกองเกินที่ไม่มารับหมายเรียก หรือขาดการตรวจเลือกส่งอำเภอ

- ประกาศให้ทหารกองเกิน หรือกองหนุนในคราวที่มีการระดมพล เพื่อฝึกวิชาทหารและทดลองความพรั่งพร้อม

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การแบ่งเขตการปกครองของประเทศออกเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน และมีโครงสร้างที่ยึดโยงกันในแต่ละระดับตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกและความเรียบร้อยในการปกครอง โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ เป็นกลไกการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และเป็นตัวแทนของรัฐ ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และถือเป็นจุดแตกหักในการดูแลช่วยเหลือและการให้บริการประชาชนของรัฐในพื้นที่ ส่วนการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบนั้น เป็นการกำหนดเขตพื้นที่ของตำบลหรือหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ที่มีประชากรอาศัยอยู่ และมีความพร้อม เพื่อให้อิสระในการดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ของตนเองตามที่รัฐกำหนด

การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ได้มีผลทำให้ตำบล หรือหมู่บ้านถูกยกเลิกไป ตำบล และหมู่บ้านจะคงอยู่ ไม่ว่าจะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ก็ตาม และเมื่อมีตำบลและหมู่บ้านแล้วตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดให้มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าปกครองตำบล และหมู่บ้าน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านยังคงมีอยู่ ไม่ได้ถูกยกเลิกไป **โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นนักปกครองที่ทำหน้าที่ในการปกครองท้องที่ ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย อำนวยความเป็นธรรมและความมั่นคงภายในตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ** ในขณะที่ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง มีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรหรือสถาบันทั้งสองจึงมีอำนาจหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างและไม่ก้าวก่ายกัน อีกทั้งยังสามารถร่วมมือประสานงานและส่งเสริมซึ่งกันและกันในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสุดท้ายผู้ได้รับประโยชน์สูงสุด ก็คือประชาชนในพื้นที่ที่จะได้รับบริการและการดูแลจากทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากรัฐบาลผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถมีบทบาท อำนาจหน้าที่ และสนับสนุนประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

- เป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร และนำเสนอความต้องการของราษฎรในแต่ละท้องที่ผ่านคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

- สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตตำบล หมู่บ้าน หากได้รับการคัดเลือกเป็นผู้แทนประชาคมท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘

๒. การรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่

- เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

- เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

- มีอำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่

๓. บทบาทในฐานะตัวแทนภาครัฐในราชการบริหารส่วนภูมิภาค

- ประสานงานและตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถิ่นนั้น ๆ

- ให้ความร่วมมือสนับสนุน ช่วยเหลือ การดำเนินงานตามนโยบาย โครงการเร่งด่วนของรัฐและของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่จะปฏิบัติงานในตำบล หมู่บ้าน ทั้งในด้านการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อย การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการสาธารณสุข การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประชาคมในเขตพื้นที่ และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

๔. บทบาทในฐานะประชาชน

- ขอรับข้อมูลข่าวสารการบริหารและการปฏิบัติงาน

- เสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบังคับตำบล เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน

- เข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนกรรมการบริหาร คณะกรรมการบริหาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

- เข้าร่วมประชุมสภา และให้องค์การบริหารส่วนตำบล ปิดประกาศรายงานการประชุมสภาฯ ให้ประชาชนทราบ

- ตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารฯ ว่าได้ดำเนินการตามประกาศหรือมติของคณะกรรมการบริหารฯ ที่แจ้งให้ประชาชนทราบหรือไม่

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จึงเป็นเจ้าพนักงาน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลดูแลด้านการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อย การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวในหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งจะเป็นสายใยยึดเหนี่ยวและก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติ

นอกจากนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จะต้องรับงานนโยบายสำคัญของรัฐบาลมาดำเนินการเพื่อปัดเป่าปัญหาและเสริมสร้างความสงบสุข ดังจะเห็นได้จากการปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของไข้หวัดนก การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ การทำงานหากได้ร่วมแรงร่วมใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ด้วยก็จะทำให้ประชาชนในหมู่บ้านตำบล มีความสุข ความร่มเย็น

.....

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
กรมการปกครอง

สรุปอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ตามกฎหมายต่าง ๆ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ในฐานะนักปกครองท้องที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 27 ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตนและมีอำนาจหน้าที่อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จึงเป็น "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่หรือฐานะอื่นๆ ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
1	พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457	- มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ตามมาตรา 10, 27, 28, 34 - 43, 50 - 60 - ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน ตามมาตรา 27	- ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน - อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน - มีอำนาจในการที่เกี่ยวด้วยความอาญาในฐานะผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน - กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวด้วยความอาญาในฐานะผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน - เมื่อเกิดเหตุร้ายสำคัญในตำบลเป็นหน้าที่ของกำนันเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านให้ช่วยเหลือ เพื่อระงับเหตุได้ - กำนันต้องร่วมมือและช่วยเหลือนายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อื่นอันอยู่ในตำบลนั้น	
2	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	- เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 2 (16) มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ และมีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำผิดทางอาญาตาม ป.วิ อาญา มาตรา 78 และการค้น ตามมาตรา 92	- พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่ • พบบุคคลกระทำความผิดซึ่งหน้า • พบบุคคลอันควรสงสัยว่าจะก่อเหตุร้ายโดยมีเครื่องมือ หรือวัตถุอื่นที่สามารถใช้ในการกระทำผิด • เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว	

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ต่อ)		ทั้งนี้ เมื่อจับแล้วต้องแจ้งว่าบุคคลนั้นจะต้องถูกจับพร้อมทั้งแจ้งสิทธิด้วย - พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่ • มีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน • เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปในที่รโหฐาน	
3	พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 - ข้อบังคับ มท. ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530	- มีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรในพื้นที่ตามข้อบังคับ มท.ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ข้อ 5, 6, 11 - การให้ความร่วมมือในการเผยแพร่กฎหมายและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน	- การประนีประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่งและคดีอาญาอันยอมความได้ ดำเนินการดังนี้ 1. สอบถามคู่กรณีจากข้อเท็จจริง 2. สอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีจำเป็น 3. ตรวจสอบเอกสาร วัตถุ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้อง ตามความยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง 4. หากคู่กรณี • ตกลงกันไม่ได้ - ยุติเรื่องแจ้งคู่กรณีทราบและรายงานนายอำเภอทราบ • ตกลงได้ - ทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น 4 ฉบับ (คู่กรณีฝ่ายละ 1 ฉบับ, ผู้ใหญ่บ้าน 1 ฉบับ และรายงานนายอำเภอ 1 ฉบับ)	
4	พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 - ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง การแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ลงวันที่ 23 มีนาคม 2535	- เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำตำบล หมู่บ้าน ตามประกาศสำนักทะเบียนกลางฯ มีหน้าที่รับแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ การรื้อบ้านและการกำหนดเลขประจำบ้าน	- รับแจ้งงานทะเบียนราษฎรของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน และออกหลักฐานดังต่อไปนี้ให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปยื่นต่อนายทะเบียน (ยกเว้นในเขต กทม.) 1. ใบรับแจ้งการเกิด ท.ร. 1 ตอนหน้า 2. ใบรับแจ้งการตาย ท.ร. 4 ตอนหน้า 3. ใบรับแจ้งการย้ายที่อยู่ ท.ร.6 ตอนหน้า	- ผู้ใดไม่แจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
		- เป็นนายทะเบียนในเรื่องการตรวจสอบความถูกต้องของการทะเบียนราษฎรในตำบล หมู่บ้าน	4. ใบรับแจ้งเกี่ยวกับบ้าน ท.ร.9 - เรียกเจ้าบ้านมาให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงหลักฐาน รวมถึงการเข้าไปสอบถามผู้อยู่ในบ้านได้ตามความจำเป็น เพื่อตรวจสอบการทะเบียนราษฎรให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง	- ผู้ใดไม่ยอมชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแสดงหลักฐานหรือไม่ยอมให้นายทะเบียนเข้าไปสอบถามในบ้าน มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท (ม.47)
	หมายเหตุ การเปรียบเทียบปรับเป็นอำนาจของนายทะเบียนอำเภอ และนายทะเบียนท้องถิ่น	- เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ในการจับกุมผู้กระทำความผิดงานทะเบียนราษฎรในเขตตำบล หมู่บ้าน	- จับกุมผู้กระทำการทุจริตเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน นำส่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมาย	- ผู้ใดทำ ใช้ หรือกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นมีชื่อหรือรายการอย่างหนึ่งอย่างใดในทะเบียนราษฎรโดยมิชอบ มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ม.50)
5	พ.ร.บบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542			

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
	- คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 452/2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 เรื่อง การแต่งตั้งเจ้าพนักงานตรวจบัตรและพนักงานเจ้าหน้าที่ - ระเบียบกรมการปกครองว่าด้วยการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2538	- เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตรประจำตัวประชาชนเฉพาะด่านตรวจในพื้นที่ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 452/2542 ข้อ 2 มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจบัตรประจำตัวประชาชนตามด่านตรวจต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องมีคำสั่งให้ กน./ผญ.ปฏิบัติหน้าที่ ณ ด่านตรวจนั้น ๆ ด้วย - เป็น "บุคคลผู้น่าเชื่อถือ" ในการรับรองตัวบุคคลผู้ขอทำบัตร (ข้อ 4) - เป็นผู้มอบบัตรประจำตัวประชาชนให้กับราษฎรในตำบล หมู่บ้าน • กรณีบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลมีสถานะการเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย	- ขอตรวจบัตรประจำตัวประชาชนจากผู้ที่เดินทางผ่านเข้า - ออก ตามด่านตรวจต่าง ๆ - ให้คำรับรองผู้ขอทำบัตรเฉพาะผู้ที่ตนรู้จักคุ้นเคยและยืนยันได้ว่าเป็นผู้มีสัญชาติไทย และเป็นบุคคลเดียวกับที่มีชื่อในทะเบียนบ้านตามที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จริง ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอ - มอบบัตรที่รับจากอำเภอให้แก่เจ้าของบัตรโดยตรงหรือผู้ที่เจ้าของบัตรมอบอำนาจให้รับบัตรแทน โดยให้ผู้รับบัตรลงลายมือชื่อพร้อมวันที่รับบัตรให้ชัดเจน	- ผู้ถือบัตรที่ไม่อาจแสดงบัตรของตน เมื่อเจ้าพนักงานขอตรวจ มีโทษปรับไม่เกิน 200 บาท (ม.17) - ผู้แจ้งข้อความเท็จในการขอทำบัตร มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 10,000 ถึง 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ - ถ้าผู้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงาน มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 300,000 บาท (ม.14)
6	พ.ร.บ.อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490	- เป็นผู้รับรองความเหมาะสมและความประพฤติของผู้ขออนุญาตมี และใช้อาวุธปืนต่อนายทะเบียนท้องที่	- ให้คำรับรองความเหมาะสม เหตุผลความจำเป็น นิสัยใจคอ และความประพฤติของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนต่อนายทะเบียนท้องที่ตามความเป็นจริงกรณีผู้ขอเป็นลูกบ้านในปกครอง	

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
	- คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 674/2490 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2490 - หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0310.2/ว 967 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2540	- เป็นผู้กำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจตราการมีและใช้อาวุธปืนภายในตำบล หมู่บ้าน ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย	- กำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจตราการมีและใช้อาวุธปืนภายในตำบล หมู่บ้าน - รายงานความประพฤติของผู้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ซึ่งมีพฤติการณ์ไม่เหมาะสม หรือเป็นภัยต่อการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้นายทะเบียนอาวุธปืนทราบเพื่อเรียกประกันทัณฑ์บนหรือใช้อำนาจเพิกถอนใบอนุญาต	
7	พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 - กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516	- กน. มีฐานะเป็นคณะกรรมการตีราคาปานกลางที่ดิน ตาม พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ ฯ มาตรา 14 (3) - กน. ผญ. มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ในเขตท้องที่นั้น ๆ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2516) ข้อที่ 3 มีอำนาจหน้าที่ในการสำรวจที่ดินเพื่อจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่		
8	พ.ร.บ.การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524	- กน. เป็นประธาน คชก. ประจำตำบล และ ผญ. ในหมู่บ้านที่มีการเช่าที่ดินฯ เป็นกรรมการ คชก. ประจำตำบล ตาม พ.ร.บ.การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ มาตรา 9 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ - กำหนดอัตราค่าเช่าขั้นสูงของแต่ละท้องที่ - พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าเช่า การชำระค่าเช่า และระยะเวลาของการเช่า - อำนาจหน้าที่อื่น ตามที่ คชก. จังหวัดมอบหมาย (มาตรา 13) - เป็นเจ้าพนักงานตาม ป.วิ อาญา		

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
		มีอำนาจเรียกผู้เช่า ผู้ให้เช่า หรือผู้เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงหรือส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเช่ามาประกอบการพิจารณาได้ (มาตรา 19 วรรคหนึ่ง) - มีอำนาจเข้าไปในที่ดินที่เช่าหรือที่เก็บผลผลิตของผู้เช่าผู้ให้เช่า หรือผู้เกี่ยวข้อง ในระยะเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเช่าได้ (มาตรา 19 วรรคสอง)		
9	พ.ร.บ.จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 - ระเบียบ มท. ว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541	- กน. เป็นผู้รับคำร้องขอจดทะเบียนสมรสของคู่สมรสที่มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น ซึ่งยื่นขอจดทะเบียนสมรสนอกสำนักทะเบียนในท้องที่ที่ ผวจ. ประกาศโดยอนุมัติของ รมว.มท. แล้วนำส่งต่อนายทะเบียน ส่วน ผญ. จะเป็นพยานกรณีคู่สมรสแสดงเจตนากระทำการสมรสนอกสำนักทะเบียน (มาตรา 6) - กน. เป็นพยานในกรณีคู่สมรสประสงค์จะขอจดทะเบียนสมรสด้วยวาจาหรือกริยา (มาตรา 14)	- กน. รับคำร้องของผู้อื่นจดทะเบียนในท้องที่ที่ ผวจ. โดยอนุมัติของ รมว. มท. กำหนด แล้วนำส่งต่อนายทะเบียนท้องที่เพื่อดำเนินการต่อไป - กน. เป็นพยาน เนื่องจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตายและโดยพฤติกรรมที่เป็นอยู่นายทะเบียนไม่สามารถไปจดทะเบียนให้ได้ มีความประสงค์จะขอจดทะเบียนสมรสด้วยวาจาหรือกริยา โดยร้องขอต่อ กน. แทน	
10	พ.ร.บ.สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 (มาตรา 4, 8, 12, 18, 24) - ระเบียบการสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482	- ผญ. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ • เป็นพยานในการนำสัตว์ไปขอจดทะเบียนทำตั๋วรูปพรรณสัตว์พาหนะ (ม.8) • มีหน้าที่ช่วยเหลือ กน. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการทะเบียนสัตว์พาหนะ	- นำสัตว์พาหนะที่มีอายุครบเกณฑ์ที่จะต้องทำตั๋วรูปพรรณ พร้อมด้วยเจ้าของสัตว์หรือตัวแทนไปขอจดทะเบียนทำตั๋วรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่	- ผู้ใดฝ่าฝืนไม่นำสัตว์ไปจดทะเบียนทำตั๋วรูปพรรณสัตว์พาหนะ มีโทษปรับไม่เกิน 50 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 10 วัน หรือทั้งปรับทั้งจำ

ลำดับที่	รายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	อำนาจและหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย	แนวทาง/วิธีปฏิบัติ	บทกำหนดโทษของผู้กระทำผิด
		• สำรวจและจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วพิมพ์รูปพรรณ (แบบ ส.พ.19) • จัดทำบัญชีสัตว์ประจำคอกซึ่งยังไม่ได้ทำตั๋วพิมพ์รูปพรรณ (แบบ ส.พ.18) และบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วพิมพ์รูปพรรณ (แบบ ส.พ.19) และตรวจสอบแก้ไข - กน. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ • รับมอบตั๋วรูปพรรณสัตว์ กรณีผู้มีตั๋วรูปพรรณแต่ไม่มีสัตว์ในครอบครองเพื่อส่งให้นายทะเบียนต่อไป (ม.12) • รับแจ้งความหรือรับมอบตั๋วรูปพรรณสัตว์ที่ตายจากเจ้าของสัตว์หรือตัวแทน (ม.18) • รับมอบตั๋วรูปพรรณกรณีสัตว์หายตามคืนมาไม่ได้ (ม.24) • รับมอบตั๋วรูปพรรณสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วพิมพ์รูปพรรณ (แบบ ส.พ.19) จาก ผญ. จำนวน 3 ฉบับ นำไปส่งนายทะเบียนเพื่อรับทราบและลงนามและจัดเก็บบัญชีดังกล่าวเพื่อเป็นหลักฐานตรวจสอบสิทธิ์และการจดทะเบียนทำตั๋วรูปพรรณ - สำรวจและจัดทำบัญชีสัตว์ประจำคอกซึ่งยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณ (แบบ ส.พ.18) ส่งนายทะเบียนเป็นประจำทุกเดือน - เป็น "เจ้าพนักงาน" ตาม พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ (ม.4)	- รับแจ้งความและรับมอบตั๋วรูปพรรณสัตว์ที่ตายจากเจ้าของสัตว์หรือตัวแทนหรือผู้ครอบครองชั่วคราว เพื่อนำส่งต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ทราบว่าสัตว์นั้นตาย - มีอำนาจยึดสัตว์พาหนะที่ไม่มีตั๋วรูปพรรณหรือมีแต่ไม่ถูกต้องกับตัวสัตว์ และนำส่งต่อพนักงานสอบสวนดำเนินคดี (ม.21) - รับแจ้งความสัตว์พาหนะที่หายจากเจ้าของหรือตัวแทน โดยให้แจ้งต่อเจ้าพนักงานภายใน 7 วัน (ม.24)	- ผู้ใดครอบครองสัตว์พาหนะไว้และแสดงความบริสุทธิ์ไม่ได้ มีโทษปรับไม่เกิน 100 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ